

Děti s potřebami **stability,** **předvídatelnosti a spolehlivosti**

Stabilita

Možek těchto typů funguje tak, že vše nové porovnává s tím, co zná z minulosti – informace a zážitky mají tito lidé pečlivě uložené a roztříděné ve své vlastní „knihovně zkušeností“. Potkají-li se s něčím novým, je to pro ně důvěryhodné a bezpečné pouze v případě, že to ve své knihovně najdou. Nebo alespoň něco velmi podobného. Vše nové je zprvu znejistí, protože pro to nemají v hlavě správný „šuplík“. V knihovně také hledají osvědčené postupy, které jsou efektivní tím, že vedou rovnou k výsledku – aby bylo „hotovo“. Pro děti s potřebou stability je důležité zjistit, „jak to chodí“. Jsou-li součástí skupiny (rodiny, třídy, kroužku), nejdřív nasávají informace, aby věděly, jaká zde platí pravidla, co se smí a co se nesmí. Kvůli své potřebě stability totiž chtějí vědět, v rámci jakých mezí se mají chovat. Pokud někdo porušuje pravidla, zna-

mená to pro ně nejistotu: Změnilo se něco na pravidlech? Je potřeba to zjistit, tedy oznámit autoritě (rodiči nebo třeba paní učitelce). Dospělé totiž tyto děti vnímají jako stabilizační prvek a očekávají, že budou dodržování pravidel hlídat a zařídí nápravu.

Okolí to bohužel obvykle vyhodnocuje jako žalování. Tyto děti se ale ujišťují, zda pravidlo stále platí. Za „žalování“ můžeme také vidět snahu druhým pomoci, ochránit

je před problémy. Dobře si totiž (na rozdíl od některých jiných typů) pamatují, jaké důsledky mělo porušení pravidla v minulosti nebo k čemu vede nebezpečné chování.

Jak můžeme potřebu **stability** naplňovat venku?

- **Zajistíme dítěti jistou míru pohodlí a bezpečí**, např. odpočinek na dece, pokud je třeba. Stejně tak důležité je, aby mělo dítě naplněny základní fyziologické potřeby (jídlo, pití, vylučování, popř. pohodlné spaní apod.).
- **Respektujeme, že dítě chodí raději na známá místa**. Objevovat nové je ochotné jen pomalu a postupně, ideálně ve skupině nebo s někým, kdo „vede“.
- **Mějme na mysli, že dítě nemusí být ochotné pouštět se do nových fyzických výzev**, u kterých hrozí nebezpečí nebo třeba zašpinění (skákat přes potok, hrát si s blátem apod.). Může dokonce pouze pozorovat, bez potřeby se zapojit, nebo využije, když do akce jdeme s ním. Samostatnost očekávejme, až bude mít dítě s danou aktivitou dost zkušeností a bude se cítit připravené.

Předvídatelnost

Těmto dětem vyhovuje, když vědí, co se bude dít v nejbližší budoucnosti. Nemají rády překvapení – více si cokoliv užijí, když vědí, do čeho jdou, jak to bude probíhat, a to včetně pro ostatní nepodstatných detailů.

Tyto děti špatně snáší, když se změní plán a my jsme je na to nepřipravili. Jako „plán“ přitom vnímají i jakýkoliv námi nahlas vyř-

čený nápad, který my bereme jako jednu z možností. Pokud jsme dostatečně nezdůraznili, že „je to zatím jenom možnost, teprve se rozhodneme, jak to doopravdy bude“, riskujeme minimálně zklamání dítěte, v horším případě i zásek a neochotu se aktivit účastnit či na úkolu spolupracovat. Potřeba předvídatelnosti spolu s potřebou stability způsobují u těchto dětí očekávání, že se věci budou dít tak, jak bylo řečeno, a ideálně pořád stejně. Změna od zaběhlého fungování a nutnost se s touto změnou vyrovnat (něco se děje jinak, než jak to bylo vždycky) může způsobit, že dítě „zamrzne“. Co konkrétně jim v dané situaci vadí ale nezjistíme otázkami typu: „Tak co jsi chtěl?“ ani „Co ti vadí?“ Dítě je totiž v emocích a analyzovat situaci racionálně se mu nedaří. Některé děti tohoto typu přitom emoce silně projevují (pláčou, vztekají se), jiné je drží v sobě a působí netečně.

Když jsou tyto děti starší a mají více zkušeností, se změnami si lépe poradí – mají už v zásobě dostatek postupů, které v minulosti v podobných situacích fungovaly. Dokonce se mohou v chaosu chopit organizace, aby do situace vnesly nějaký řád, a brát na sebe

zodpovědnost, aby byly úkoly splněny. Druhé lidi také často varují před nebezpečím – i zde jim výborně slouží jejich systematická paměť: vypadá to, že mají katastrofické scénáře, ony ale jen ze zkušenosti vědí, co špatného se může stát.

Jak můžeme potřebu **předvídatelnosti** naplňovat venku?

- **Chodíme ven v pravidelný čas a na známá místa.** Nová místa a změny „dávkuje“ postupně a pomalu.
- **Dopředu dítěti říkáme, co se bude dít.** Změnu mu oznamme včas, aby se s ní mohlo sžít. Uvedme dostatek detailů toho, co dítě čeká – jak to bude na novém místě vypadat, co tam budeme dělat, jací jsou lidé, se kterými se potkáme, atd.
- **Jdeme-li někam, kde to dítě nezná, dbejme na to, aby mělo s sebou svou obvyklou výbavu** – oblíbené boty, oblečení, lopatku, klacík. Zkrátka to, co si ven pravidelně bere, na co je zvyklé. Pokud chce, může mít svou tašku či batůžek, ve kterém má všechny své „jistoty“.
- **Postupně využíváme aktuálních situací k tomu, abychom dítě učili, že vše se dokonale předpovědět a naplánovat nedá** (např. změna počasí). Ukazujme mu, co v takových situacích dělat, aby si umělo poradit, jaké minulé zkušenosti může k řešení situace využít.

Spolehlivost

Děti tohoto typu s největší pravděpodobností vyrostou v dospělé, na které se bude moci okolí spolehnout. Budou se snažit plnit závazky a obtížně ponesou, když se jim to nebude dařit. Díky potřebě spolehlivosti budou také ochotně hlídat, aby i druzí plnili, co mají, bylo možné se na ně také spolehnout a systém dobře fungoval jako celek.

Potřeba spolehlivosti se promítá také do toho, jak tyto typy přistupují k úkolům. Očekávají, že jim autorita dá jasně najevo, co mají a co nemají dělat. A poskytne také zpětnou vazbu – potvrzení, že dělají to, co se očekává, nebo že splnily úkol v souladu se zadáním. Teprve pak si mohou věc ve své hlavě uzavřít a dělat něco dalšího.

To samozřejmě neznamena, že tyto děti nefungují spontánně. Za jejich spontánní aktivitou můžeme ale většinou vidět jejich

minulou zkušenost (dělají to, co už někdy dřív vyzkoušely) nebo napodobování někoho jiného (tím se taky nejlépe učí).

Kreativní projekty, při kterých od nich někdo žádá, aby něco nového vymyslely, zapojily fantazii nebo šly až za hranici reality, je nelákají. Ba co víc, mohou se v nich cítit

velmi nejistě a zažívat pocity selhání, pokud okolí nechápe, že potřebují velmi konkrétní zadání, ideálně s ukázkou možného výsledku. To samozřejmě neznamená, že tyto děti nemohou být kreativní. Naopak. Čím strukturovanější zadání dostanou, tím tvořivější se budou cítit.

Jak můžeme potřebu **spolehlivosti** naplňovat venku?

- **Zajistíme, aby mělo dítě v dohledu někoho, na koho se může spolehnout,** když cítí nejistotu.
- **Zapojme tyto děti do příprav** – např. nám mohou připomínat, co všechno je třeba vzít, protože to bereme vždycky, na co nezapomenout, když svítí slunce, fouká apod. Podobně mohou svou potřebu spolehlivosti uplatnit buď při péči o mladší sourozence či kamarády, nebo na místě, kde už to dobře znají, se stát průvodci těm, kteří potřebují v novém prostředí podporu.
- **Respektujeme, že ve hrách si toto dítě často opakuje to, co běžně zažívá.** Nenuťme mu nové možnosti, zejména fantazijní hry, u kterých se nemůže vztáhnout k tomu, co zná ze svého života.
- **Poskytujeme mu ujištění a zpětnou vazbu,** pokud si o ni říká.
- **Dáváme mu dost času,** aby mohlo dokončit činnost, když odcházíme.

